

DE NIEUWE TONEELBIBLIOTHEEK

Deze tekst is afkomstig van de online bibliotheek op www.denieuwetoneelbibliotheek.nl.

De rechten, inclusief en met name de rechten voor uitvoering, liggen voor alle teksten bij de auteur en het is dan ook verplicht om voor elke vorm van uitvoering toestemming bij de betreffende schrijver aan te vragen. Voor elke schrijver is het van groot belang om te weten of zijn teksten worden uitgevoerd, dus neem alstublieft bij elke lezing, encenering, bespreking in het onderwijs e.d. even contact op met de auteur! Het contact adres voor deze tekst is:

Schrijver	Alfred de Musset
Titel	Fantasio (vertaling: 't Barre Land)
Jaar	1834
Uitvoering	't Barre Land /

Copyright (C) 1834 by Alfred de Musset

ALFRED DE MUSSET

FANTASIO

VERTALING 'T BARRE LAND

Dramatis personae

de koning van beieren

de prins van mantua

marinoni *zijn adjudant*

rutten *secretaris van de koning*

fantasio

spark

hartman *jongemannen uit de stad*

facio

officieren, pages, etc

elsbeth *dochter van de koning van Beieren*

gouvernante van elsbeth

München

Eerste bedrijf — eerste scène

aan het hof

de koning omgeven door zijn hovelingen en Rutten

koning Vrienden, al heel lang geleden heb ik jullie de verloving aangekondigd van mijn lieve Elsbeth met de prins van Mantua. Vandaag kondig ik jullie zijn aankomst aan; vanavond misschien, morgen op z'n laatst, zal hij in dit paleis zijn. Maak er een feestdag van voor iedereen; open de gevangenissen en laat de mensen zich de hele nacht amuseren. Rutten, waar is mijn meisje?

De hovelingen trekken zich terug.

rutten Sire, ze is in het park met haar gouvernante.

koning Waarom heb ik haar nog niet gezien vandaag? Is ze triest of vrolijk nu haar huwelijk wordt voorbereid?

rutten Het leek mij dat het gezicht van de prinses bedekt was met een zekere melancholie. Welk jong meisje mijmert niet aan de vooravond van haar bruiloft? De dood van Sint-Jan heeft haar overstuur gemaakt.

koning Denk je dat? De dood van mijn hofnar? Van een gebochelde, bijna blinde idioot?

rutten De prinses hield van hem.

koning Zeg me, Rutten, jij hebt de prins gezien; wat is het voor man? Ach! Ik geef hem het kostbaarste ter wereld, en ik ken hem niet eens.

rutten Ik was maar heel even in Mantua.

koning Spreek openhartig. Door welke ogen kan ik de waarheid zien, als ik niet door de jouwe kan kijken?

rutten Echt waar, Sire, ik zou niet weten wat ik moet zeggen over het karakter en het esprit van de edele prins.

koning Is dat zo? Je aarzelt? Jij, een hoveling! Met hoeveel lofreden zou de lucht van deze kamer al niet gevuld zijn, met hoeveel overdrijvingen en vleiende vergelijkingen, als de prins die morgen mijn schoonzoon wordt jou die titel waardig had geleken! Zou ik me vergist hebben, mijn vriend? Heb ik een slechte keus gemaakt?

rutten Sire, de prins gaat door voor één van de beste koningen.

koning Politiek is een delicaat spinnenweb waarin heel wat arme verminkte vliegjes spartelen; ik zal het geluk van mijn meisje aan geen enkel belang opofferen.

Ze vertrekken.

Eerste bedrijf — tweede scène

een straat

Spark, Hartman en Facio zitten rondom een tafel te drinken

hartman Het is vandaag de trouwdag van de prinses dus laten we drinken, roken, en lawaai schoppen.

facio Het zou goed zijn ons te mengen tussen alle mensen op straat, en wat lampionnen op die achterlijke koppen uit te doven.

spark Ga toch weg! Rustig roken.

hartman Ik ga niets rustig doen; als ik van mezelf een klepel kon maken, dan zou ik in de grootste klok gaan hangen om een feestdag in te luiden. Waar godverdomme blijft Fantasio?

spark Laten we op hem wachten; we doen niets zonder hem.

facio Bah! Hij zal ons altijd terugvinden. Hij is zich vast aan het bezatten in één of ander krot ergens in een steeg. Hola, hee! Een laatste glaasje! *Hij heft zijn glas.*

officier *komt binnen* Heren, ik verzoek u zo goed te zijn verder te gaan, als u tenminste niet gestoord wilt worden in uw plezier.

hartman Waarom, kapitein?

officier Zoals u ziet is de prinses op dit moment op het terras en u begrijpt vast wel dat het niet gepast is dat zij uw geschreeuw kan horen. *Hij gaat weg.*

facio Dit gaat echt te ver!

spark Wat maakt het uit of we hier lachen of ergens anders?

hartman Wie zegt ons dat we ergens anders wel toestemming krijgen om te lachen? Je zal zien dat er overal een in het groen geklede gek tussen de straatstenen opduikt om ons te verzoeken te gaan lachen op de maan.

Marinoni komt binnen gekleed in een mantel.

spark De prinses heeft in haar leven nooit blijk gegeven van despotisme. God beware haar. Als ze niet wil dat we lachen, dan is dat of omdat ze triest is, of omdat ze zingt; laat haar met rust.

facio Humph! Kijk daar, een onkreukbare jas die naar informatie aan het vissen is. De vliegenvanger wil bij ons aanleggen.

marinoni *nadert* Ik ben hier vreemd, heren; wat is de aanleiding voor dit feest?

spark Prinses Elsbeth gaat trouwen.

marinoni Ah! Ah! Een mooie vrouw, vermoed ik?

hartman Zoals u een mooie man bent, vermoed ik, om bij uw woorden te blijven.

marinoni En geliefd bij de mensen, als ik het zeggen mag, want het lijkt alsof alles hier feestelijk verlicht is.

hartman Je vergist je niet, beste vreemdeling; al die lampionnen die je ziet branden, zoals jij zo slim hebt opgemerkt, zijn niets anders dan feestverlichting.

marinoni Ik wilde alleen maar vragen of de prinses de reden is van al dit vreugdevertoon.

hartman De enige reden, rijke redenaar. Al trouwden wij allemaal tegelijk, er zou geen enkel teken van vreugde zijn in deze ondankbare stad.

marinoni Gelukkige prinses die zich geliefd weet te maken bij haar volk!

hartman Maar brandende lampionnen maken niet het geluk van een volk, beste simpele man. Het weerhoudt deze prinses er niet van grillig te zijn als een kwikstaart.

marinoni Echt waar? U zegt grillig?

hartman Dat heb ik gezegd, beste onbekende, van dat woord heb ik me bediend.

Marinoni groet en trekt zich terug.

facio Godverdomme wat wil die Italiaanse fabulant? Hij is net bij ons weg of hij klampt alweer een ander groepje aan. Dat ruikt van een kilometer afstand naar spionage.

hartman Dat ruikt naar helemaal niks. Hij is te onnozel om zich van de domme te houden.

spark Kijk, daar komt Fantasio aan.

hartman Wat heeft hij toch? Hij wankelt als een juridisch adviseur. Ik moet me sterk vergissen als er niet één of ander waanidee in zijn kop ligt te rijpen.

facio Goed! Vriend, wat gaan we doen met deze mooie avond?

fantasio *komt binnen* Absoluut alles, behalve iets nieuws.

facio Ik zei net dat we ons in de menigte zouden moeten storten, en ons een beetje vermaken.

fantasio Met neuzen van karton en rotjes.

hartman Meisjes bij hun taille pakken, mannen aan hun staart trekken en lantaarns kapot slaan. Kom mee, laten we gaan, afgesproken.

fantasio Er was eens een Perzische koning...

hartman Kom dan, Fantasio.

fantasio Ik ben er niet, ik ben er niet!

hartman Waarom?

fantasio Geef me daar maar een glaasje van. *Hij drinkt.*

hartman Je hebt de maand mei op je wangen.

fantasio Dat is waar; en de maand januari in mijn hart. Mijn hoofd is als een oude schoorsteen zonder vuur: niets dan wind en as. Oef! *Hij gaat zitten.* Het stoort me dat de

hele wereld zich amuseert! Ik wou dat deze grote zware hemel een immense slaapmuts was om de oren van deze dwaze stad en haar dwaze bewoners te bedekken. Kom op! Vertel me alsjeblieft een uitgekauwde mop, iets dat flink afgezaagd is.

hartman Waarom?

fantasio Zodat ik lach. Ik lach niet meer om iets nieuws; misschien lach ik om wat ik al ken.

hartman Jij lijkt wel een misantroop met melancholieke neigingen.

fantasio Helemaal niet; het is omdat ik bij mijn maîtresse vandaan kom.

facio Ja of nee, ben je van ons?

fantasio Ik ben van jullie, als jullie van mij zijn; laten we hier een beetje blijven praten over van alles en nog wat, terwijl we onze nieuwe kleren bekijken.

facio Nee, echt. Als jij het zat bent om rechtop te staan, ik ben het zitten zat: ik moet nodig lucht en in beweging komen.

fantasio Ik zou niet weten hoe ik in beweging kom; ik ga roken onder deze kastanjabomen, met mijn beste Spark die me gezelschap gaat houden. Nietwaar, Spark?

spark Zoals je wilt.

hartman In dat geval, adieu. Wij gaan feesten.

Hartman en Facio af

Fantasio en Spark gaan zitten.

fantasio Wat een mislukte zonsondergang! De natuur is erbarmelijk vanavond. Laat me nog een beetje naar die vallei daar kijken, naar die vier of vijf miezerige wolken die tegen die berg opklimmen. Zulke landschappen maakte ik toen ik twaalf was, op de kaft van mijn schriften.

spark Wat een goede tabak! Wat een goed bier!

fantasio Ik verveel je zeker, Spark?

spark Nee, waarom?

fantasio Jij verveelt me verschrikkelijk. Doet jou dat niets, elke dag hetzelfde gezicht te zien? Wat gaan Hartman en Facio godverdomme doen op dat feest?

spark Het zijn twee onrustige jongens die niet weten hoe ze stil moeten zitten.

fantasio Duizend-en-één-Nacht is prachtig! O Spark! Lieve Spark, als je me naar China kon brengen! Kon ik maar één of twee uur uit mijn huid kruipen. Als ik die meneer kon zijn die daar loopt!

spark Dat lijkt me tamelijk moeilijk.

fantasio Die meneer daar is charmant. Kijk: een mooie zijden broek! Mooie rode bloemen op zijn vest! Zijn horlogeketting slaat tegen zijn pens, en daartegenin fladderen de panden van zijn jas rond zijn kuit. Ik ben er zeker van dat die man daar duizend ideeën in zijn hoofd heeft die mij absoluut vreemd zijn; zijn wezen behoort alleen hem toe. Helaas! Alles wat de

mensen zeggen lijkt op elkaar, de ideeën die ze uitwisselen in al hun conversaties zijn bijna altijd dezelfde; maar in het binnenste van al die afzonderlijke machines, wat een schuilplaatsen, wat een geheime compartimenten! Iedereen draagt een hele wereld in zich! Een onbekende wereld die geboren wordt en sterft in stilte! Wat een eenzaamheid in al die mensenlichamen!

spark Drink toch, leegloper, in plaats van je hoofd te breken.

fantasio Er is maar één ding dat me geamuseerd heeft de afgelopen drie dagen: dat is dat mijn schuldeisers een arrestatiebevel hebben laten uitvaardigen, en als ik ook maar één voet in mijn eigen huis zet komen vier gerechtsdienaars me in de kraag grijpen.

spark Ja, dat is bijzonder vrolijk, inderdaad. Waar slaap jij vannacht?

fantasio Bij de eerste die komt. Moet je je voorstellen dat mijn meubels worden verkocht morgenochtend. We zouden er een paar moeten kopen, vind je niet?

spark Heb je geen geld? Wil je mijn beurs?

fantasio Imbeciel! Als ik geen geld had zou ik geen schulden hebben. Ik heb zin in een meisje van de opera.

spark Je zou je dood ergeren.

fantasio Helemaal niet, mijn fantasie zou vol zijn van pirouettes en schoentjes van wit satijn; mijn handschoen zou op mijn vaste plaats op het eerste balkon liggen van één januari tot aan oudejaarsavond en in mijn dromen zou ik klarinetsolo's neuriën en wachten tot ik sterf aan een overdaad aan aardbeien in de armen van mijn geliefde. Valt jou iets op, Spark? We hebben volstrekt geen status. We oefenen geen enkel beroep uit.

spark En dat is wat je neerslachtig maakt?

fantasio Melancholische wapenmeesters bestaan niet.

spark Dus jij gelooft helemaal nergens meer in.

fantasio Ah! Om nergens meer in te geloven, mijn vriend, moet je heel wat gezien hebben.

spark Dus, en nou?

fantasio Nou, en dus! Waar wil je dat ik naar toe ga? Kijk naar deze oude doorrookte stad; er zijn geen plekken, geen straten, geen stegen waar ik niet zo'n keer of dertig heb rondgezworven; er zijn geen straatstenen waar ik niet mijn oude hakken aan gesleten heb, geen huizen waarvan ik niet weet van welk meisje of van welke oude vrouw het domme hoofd is dat zich eeuwig achter het raam aftekent; ik zou niet weten hoe ik een stap moet zetten zonder over mijn stappen van gisteren te lopen; nou goed! Mijn lieve vriend, deze stad is niets vergeleken met mijn brein. Alle hoeken ervan zijn mij honderd keer meer bekend; alle gangen, alle gaten van mijn fantasie zijn honderd keer meer uitgeput; ik ben er nog op honderd andere manieren doorheen gewandeld, door dit haveloze brein, ik, haar enige bewoner! Ik ben er dronken geworden in alle kroegen; ik ben er doorheen gereden als

een alleenheerser in een gouden koets; ik ben er doorheen gesjokt als een brave burger op een vreedzame muilezel, en nu durf ik er niet naar binnen te gaan, alsof ik een inbreker ben, met een dieven-lantaarn in de hand.

spark Ik begrijp niets van dat eeuwige werken aan jezelf; als ik rook, bijvoorbeeld, gaan mijn gedachten met de tabak in rook op; als ik drink worden ze Spaanse wijn of Vlaams bier; als ik de hand kus van mijn maîtresse, gaan ze via de toppen van haar slanke vingers naar binnen om zich als elektrische stroom door haar hele wezen te verspreiden; ik heb slechts de geur van een bloem nodig om mezelf af te leiden, en binnen deze allesomvattende natuur, is het fragielste genoeg om me in een bij te veranderen en me rond te laten vliegen met steeds weer nieuw plezier.

fantasio Kortom, jij bent in staat mij aan het lijntje te houden.

spark Als ik iets leuk vind ben ik tot alles in staat.

fantasio Zelfs naar de maan lopen?

spark Dat zou ik niet leuk vinden.

fantasio Ah! Ah! Wat weet jij daar nou van? Naar de maan lopen moet je niet onderschatten.

Laten we gaan kaarten.

spark Nee, echt niet.

fantasio Waarom niet?

spark Omdat we ons geld zouden kunnen verliezen.

fantasio Ah! Mijn God! Wat haal jij je in je hoofd? Jij weet wel wat je moet verzinnen om je gedachten te kwellen. Ons geld verliezen! Je ziet dus alles zwart, stakker? Jij hebt dus èn geen geloof, èn geen hoop meer in je hart? Jij bent dus een verschrikkelijke atheïst, in staat om mijn hart uit te drogen en me totaal te ontgoochelen, ik vol van levenssap en jeugd! *Hij begint te dansen.*

spark Echt waar, er zijn bepaalde momenten waarop ik niet zou zweren dat je niet gek bent.

fantasio *nog steeds dansend* Wie geeft me een klok? Een klok van glas!

spark Waarom een klok?

fantasio Heeft Jean Paul niet gezegd dat een mens die opgeslokt wordt door een grote gedachte, is als een duiker in zijn duikerklok, midden in de grote oceaan? Ik heb helemaal geen klok, Spark, helemaal geen klok, en ik dans als Jezus Christus over de grote oceaan.

spark Word journalist of letterkundige, Fantasio; dat is nog het meest effectieve middel om lucht te geven aan de misantropie en de verbeeldingskracht tot bedaren te brengen.

fantasio Oh! Ik wou dat ik hartstocht voelde voor kreeft met mosterd, voor een naaistertje, voor een bepaald soort mineralen. Spark! Laten we proberen een huis te bouwen voor ons tweeën.

spark Waarom schrijf je niet alles op wat je droomt? Dat zou een mooie verzameling

worden.

fantasio Een sonnet is beter dan een lang gedicht en een glas wijn beter dan een sonnet. *Hij drinkt.*

spark Waarom ga je niet reizen? Ga naar Italië.

fantasio Ben ik al geweest.

spark Nou! Vind je dat land niet mooi?

fantasio Heel veel dikke vliegen zo groot als meikevers, die je de hele nacht prikken.

spark Ga naar Frankrijk.

fantasio Er is geen lekkere Rijnwijn in Parijs.

spark Ga naar Engeland.

fantasio Daar ben ik al. Hebben de Engelsen een vaderland? Ik zie ze net zo lief hier als daar.

spark Loop naar de duivel dan!

fantasio Oh! Was er maar een duivel in de hemel! Was er maar een hel, dan zou ik me voor mijn kop schieten om dat allemaal te gaan zien! Wat een armzalig iets, de mens! Niet eens uit het raam kunnen springen zonder je benen te breken! Tien jaar lang viool moeten spelen om een acceptabel muzikant te worden! Leren om schilder te worden, om stalknecht te worden! Leren om een omeletje te bakken! Hé, Spark, ik krijg zin om op een brugleuning te zitten, de rivier te zien stromen en te beginnen met tellen, een, twee, drie, vier, vijf, zes, zeven, en zo verder tot op de dag van mijn dood.

spark Wat je daar zegt zou de meeste mensen aan het lachen maken; mij doet het huiveren: het is de geschiedenis van deze godganse eeuw. De eeuwigheid is een groot nest waaruit alle eeuwen als jonge adelaars één voor één zijn uitgevlogen om de hemel te doorkruisen en te verdwijnen; die van ons is bij de rand van het nest aangekomen maar zijn vleugels zijn gekortwiekt en hij wacht op de dood, en kijkt naar de ruimte waarin hij zich niet kan verheffen.

fantasio *zingt* 'Jij noemt me je leven,
maar noem mij je ziel.

Want de ziel is onsterfelijk,
en het leven duurt een dag...'

Ken jij een goddelijker 'romance' dan deze, Spark? Het is een Portugees liedje. Elke keer als het in me opkomt krijg ik zin om van iemand te houden.

spark Van wie, bijvoorbeeld?

fantasio Wie? Ik weet het niet; één of ander mooi meisje, lekker rond als de vrouwen van Van Mieris; zacht als de westenwind, bleek als de stralen van de maan; bedachtzaam als de serveerstertjes op Vlaamse herbergtaferelen die op de valreep een glaasje schenken aan een reiziger met grote laarzen, kaarsrecht op een groot wit paard. Dat is iets moois, een glaasje

op de valreep! Een jonge vrouw op de drempel van haar deur, achter in de kamer brandt het vuur, het eten staat klaar, de slapende kinderen; alle rust van een vredig en aandachtig leven in een hoekje van het schilderij! En daar de man, hijgend nog, maar vast in het zadel, twintig mijl achter de rug, nog dertig te gaan; een slok brandewijn en adieu! In de verte is de nacht donker, het weer dreigend, het woud gevaarlijk; de goede vrouw volgt hem een minuut met haar ogen; dan, terwijl ze terugloopt naar het vuur, laat ze zich het grootse geschenk van de arme ontvallen: God beware hem!

spark Als jij verliefd was, zou je de gelukkigste van alle mannen zijn.

fantasio Liefde bestaat niet meer, mijn lieve vriend. Het geloof, haar voedster, heeft hangende borsten als een oude buidel waar nog geen dubbeltje in zit. Liefde is een hostie die in tweeën gebroken moet worden aan de voet van het altaar om samen in een kus te verzwelgen; er is geen altaar meer, er is geen liefde meer. Leve de natuur! Er is nog wijn. *Hij drinkt.*

spark Jij gaat je bezatten.

fantasio Ik ga me bezatten, zoals jij zegt

spark Daar is het wel een beetje laat voor.

fantasio Wat noem jij laat? Middag, is dat laat? Middernacht, is dat vroeg? Waar begin jij de dag? Laten we hier blijven, Spark, alsjeblieft. Laten we drinken, praten, analyseren, onzin uitkramen, politiek bedrijven; laten we nieuwe coalities bedenken; laten we alle meikevers vangen die om deze kandelaar vliegen en ze in onze zakken stoppen. Wist jij dat stoomkanonnen iets heel moois zijn op het gebied van de filantropie?

spark Hoe bedoel je dat?

fantasio Er was eens een koning die heel wijs was, heel wijs, heel gelukkig, heel gelukkig...

spark En toen?

fantasio Het enige dat aan zijn geluk ontbrak waren kinderen. Hij liet iedereen bidden in alle moskeeën.

spark Waar wil je naartoe?

fantasio Ik denk aan mijn geliefde Duizend-en-één-Nacht. Zo beginnen ze allemaal. Hé, Spark, ik ben dronken. Ik moet iets doen. Trala, trala! Laten we gaan, sta op! *Een begrafenis komt voorbij.* Ohé! Beste mensen, wie begraven jullie daar? Dit is toch niet het moment voor een begrafenis.

draggers We begraven Sint-Jan.

fantasio Is Sint-Jan dood? De nar van de koning is dood? Wie heeft zijn plaats ingenomen? De minister van Justitie?

draggers Zijn plaats is vrij, u kunt hem zo innemen als u wilt.

Ze vertrekken.

spark Die brutaliteit heb je zelf uitgelokt. Die mensen ophouden, waar ben je mee bezig?
fantasio Dat was helemaal niet brutaal. Het is de raad van een vriend en die ga ik meteen opvolgen.

spark Jij gaat hofnar worden?

fantasio Deze nacht nog, als ze me willen. Aangezien ik thuis niet kan slapen doe ik mezelf het genoegen de koninklijke komedie die morgen gespeeld wordt bij te wonen, vanuit de loge van de koning zelf.

spark Wat ben jij slim! Ze zullen je herkennen, en de lakeien zullen je op straat zetten; jij bent toch het petekind van de overleden koningin?

fantasio Wat ben jij dom! Ik zal een bochel en een rode pruik opzetten zoals Sint-Jan die droeg, en niemand zal me herkennen, al zouden drieduizend petemoeien me op de hielen zitten. *Hij klopt op een winkel deur.* Hé, beste man, doe open, als jullie tenminste niet weg zijn, u, uw vrouw en uw hondjes!

kleermaker *opent zijn winkel* Wat wenst Zijne Heerlijkheid?

fantasio Bent u niet de kleermaker van het hof?

kleermaker Om u te dienen.

fantasio Bent u degene die Sint-Jan aan-kleedde?

kleermaker Ja, mijnheer.

fantasio U kende hem dus? U weet aan welke kant zijn bochel zat, hoe hij zijn snor krulde en welke pruik hij droeg?

kleermaker Hé, hé! Mijnheer maakt een grap.

fantasio Man, ik maak helemaal geen grap; ga naar achteren in je winkel: en als je morgen geen koffie met vergiftigde melk wilt drinken zorg dan dat je zwijgt als het graf over alles wat zich hier gaat afspelen. *Hij gaat weg met de kleermaker. Spark volgt hen.*

Eerste bedrijf — derde scène

*de prins van Mantua en Marinoni komen binnen
een herberg aan de weg naar München*

prins Nou, kolonel?

marinoni Hoogheid?

prins Nou, Marinoni?

marinoni Melancholiek, grillig, uitzinnig vrolijk, onderworpen aan haar vader, houdt veel van groene erwten.

prins Schrijf dat op; denk eraan, ik begrijp alleen duidelijk rond schuinschrift rechttop.

marinoni *schrijft* Melancho...

prins Schrijf zachtjes; ik droom al vanaf het diner over een grootse onderneming.

marinoni Alstublieft, Hoogheid, dat wat u heeft gevraagd.

prins Het is goed zo; ik benoem je tot mijn intieme vriend; ik ken in mijn hele koninkrijk geen mooier handschrift dan het jouwe. Ga zitten op enige afstand. Dus u denkt, mijn vriend, dat u het karakter van de prinses, mijn toekomstige vrouw, in het geheim hebt leren kennen?

marinoni Ja Hoogheid: Ik heb de omgeving van het paleis geïnspecteerd, en dit schema bevat de voornaamste karaktereigenschappen die ik heb gedestilleerd uit verschillende conversaties waarin ik me heb weten te mengen.

prins *in de spiegel kijkend* Ik lijkt wel bepoederd als een meneer uit een achterbuurt.

marinoni Uw kleding zit magnifiek.

prins Wat zou jij ervan zeggen, Marinoni, als jij je meester een simpele olijfgroene rok zag aantrekken?

marinoni Zijne Hoogheid lacht om mijn lichtgelovigheid.

prins Nee, kolonel. Wist jij dat je meester een groot romanticus is.

marinoni Een romanticus, Hoogheid?

prins Ja, mijn vriend (ik heb je die titel geschonken); de grootse onderneming waarover ik zo diep nadenk is ongekend in mijn familie; ik ben voornemens aan het hof van mijn schoonvader de koning aan te komen in de eenvoudige kledij van een simpele adjudant; om geruchten te verzamelen over de toekomstige prinses van Mantua volstaat het niet een man uit mijn gevolg erop uit te sturen (en die man, Marinoni, ben jij), ik wil het ook nog met mijn eigen ogen zien.

marinoni Is het waar, Hoogheid?

prins Sta daar niet zo versteend. Een man als ik dient een intieme vriend te hebben met een

ruime en moedige geest.

marinoni Eén ding staat het voornemen van Uwe Hoogheid in de weg, naar mijn idee.

prins Wat dan?

marinoni Het idee voor een dergelijke travestie had niemand anders kunnen bedenken dan de glorieuze prins die ons regeert. Maar als mijn gracieuze vorst zich onder het personeel begeeft, ter ere van wie zal de koning van Beieren dan zijn verrukkelijke banket in de grote galerij houden?

prins Je hebt gelijk; als ik me verkleed, moet iemand mijn plaats innemen. Dat is onmogelijk, Marinoni; daar had ik nog niet aan gedacht.

marinoni Waarom onmogelijk, Hoogheid?

prins Ik zou mijn prinselijke waardigheid nog wel kunnen verlagen tot de rang van kolonel; maar je gelooft toch niet dat ik erin zou toestemmen om zo maar iemand tot mijn stand te verheffen? Denk jij dat mijn toekomstige schoonvader me dat vergeven zou?

marinoni De koning gaat door voor een gevoelig en scherpzinnig man, met een aangenaam humeur.

prins Ah! Het kost me wel moeite om afstand te doen van de onderneming. Dat nieuwe hof binnendringen zonder enige opsmuk, alles observeren, de prinses benaderen onder een valse naam, en misschien zo haar liefde winnen! O! Ik dwaal af; dat is onmogelijk.

Marinoni, mijn vriend, pas mijn staatsiekleed; ik kan het niet langer weerstaan.

marinoni *maakt een buiging* Hoogheid!

prins Denk je dat de komende geslachten een dergelijke gebeurtenis ooit zullen vergeten?

marinoni Nooit, gracieuze prins.

prins Kom, pas mijn pak.

Ze gaan weg.

Tweede bedrijf — eerste scène

de tuin van de koning in Beieren

Elsbeth en haar gouvernante

gouvernante Mijn arme ogen hebben zo gehuild, een hemelse stortvloed gehuild. elsbeth Je bent zo goed! Ik hield ook van Sint-Jan; hij was echt geestig! Het was absoluut geen gewone nar.

gouvernante En dat de arme man aan de vooravond van uw verloving naar boven moest gaan! Hij die over niemand anders sprak dan u, aan het diner en aan het souper, zolang de dag duurde. Zo'n vrolijke jongen; zo geestig, dat je van zijn lelijkheid ging houden en dat je ogen, zonder dat ze het wilden, hem altijd zochten.

elsbeth Niet over mijn huwelijk praten; dat is nog wel het allerergste.

gouvernante Weet u niet dat de prins van Mantua vandaag aankomt? Ze zeggen dat het een ware Amadis is.

elsbeth Wat zeg jij daar, mijn lieve! Hij is afgrijselijk en idioot, iedereen hier weet dat al.

gouvernante Echt waar? Mij is gezegd dat het een Amadis was.

elsbeth Ik heb niet om een Amadis gevraagd, mijn lieve; maar het is wreed, soms, niet meer dan een koningsdochter te zijn. Mijn vader is de beste van alle mannen; het huwelijk dat hij voorbereidt garandeert vrede in zijn koninkrijk; als beloning zal hij de zegen van de mensen krijgen; maar ik, helaas, ik krijg alleen de zijne en verder niks.

gouvernante Wat praat u triest!

elsbeth Als ik de prins afwijs begint de oorlog meteen opnieuw; wat een ongeluk, dat vredesverdragen altijd getekend worden met tranen! Ik zou sterk van geest willen zijn; en erin willen berusten te trouwen met de eerste die komt, als dat politiek gezien nodig is. De moeder van een volk zijn is een troost voor een groot hart, maar niet voor een zwak hoofd. Ik ben alleen maar een arme dromer; misschien is het de schuld van al die romans die jij altijd in je zakken hebt zitten.

gouvernante Lieve Heer! Zeg maar niets meer.

elsbeth Ik heb weinig beleefd, en veel gedroomd.

gouvernante Als de prins van Mantua is zoals u zegt, zal God niet toestaan dat deze kwestie zo wordt afgehandeld, dat weet ik zeker.

elsbeth Geloof je dat! God laat de mensen maar wat aanklooien, mijn arme vriendin, en hij vindt ons gemakker niet belangrijker dan het geblaat van een schaap.

gouvernante Ik weet zeker dat uw vader u niet zal dwingen als u de prins afwijst.

elsbeth Nee, vast en zeker, hij zou me nooit dwingen; en daarom offer ik me op. Wil je dat

ik mijn vader vraag zijn woord te vergeten, met één pennenstreek zijn respectabele naam door te halen onder een contract dat duizenden gelukkig maakt? Wat doet één ongelukkige ertoe? Ik laat mijn goede vader een goede koning zijn.

gouvernante Hi! Hi! *Ze huilt.*

elsbeth Huil niet om mij, mijn liefste; je maakt mij ook nog aan het huilen, en een koninklijke verloofde hoort geen rode ogen te hebben. Wees niet bedroefd. Als alles achter de rug is zal ik een koningin zijn, dat is misschien wel leuk; misschien krijg ik wel de smaak te pakken van mijn sieraden, weet ik veel, van mijn rijtuigen, van mijn nieuwe hof; gelukkig zijn er voor een prinses andere dingen in het huwelijk dan een echtgenoot.

Misschien vind ik het geluk wel op de bodem van mijn bruidsmand.

gouvernante U bent een echt paaslam.

elsbeth Kom, mijn lieve, laten we beginnen met erom te lachen, de tijd om te huilen komt nog wel. Er wordt gezegd dat de prins van Mantua de grootste gek op aarde is.

gouvernante Was Sint-Jan maar hier!

elsbeth Ah! Sint-Jan! Sint-Jan!

gouvernante U hield veel van hem, mijn kindje.

elsbeth Het is eigenaardig; zijn geest was met de mijne verbonden door onzichtbare draden die recht uit mijn hart leken te komen; zijn eeuwige spot met mijn romantische ideeën maakte me uitzinnig vrolijk, in plaats van al die onverdraaglijke mensen die het altijd roerend met me eens zijn; ik weet niet wat het was, in zijn ogen, zijn gebaren, de manier waarop hij zijn tabak pakte. Het was een bizarre man; als hij tegen me praatte, trokken er de mooiste taferelen aan mijn ogen voorbij; zijn woorden wekten, als bij toverslag, de meest onwaarschijnlijke dingen tot leven.

gouvernante Hij was een echte Triboulet.

elsbeth Dat weet ik niet; maar hij was een diamant d'esprit.

gouvernante Kijk, een komen en gaan van pages. Ik denk dat de prins niet lang op zich laat wachten. We moeten terug naar het paleis om u aan te kleden.

elsbeth Ik smeed je, geef me nog een kwartier; leg klaar wat ik nodig heb: helaas! Mijn lieve, ik heb niet lang meer om te dromen.

gouvernante Heer, is het mogelijk dat deze bruiloft doorgaat, als het u niet bevalt? Een vader die zijn dochter opoffert! De koning zou een ware Jephta zijn, als hij het deed.

elsbeth Geen kwaad spreken over mijn vader; ga, mijn lieve, leg klaar wat ik nodig heb.

De gouvernante vertrekt.

elsbeth *alleen* Het lijkt wel alsof er iemand achter die bosjes zit. Is het een geestverschijning van mijn arme nar die ik tussen de korenbloemen zie zitten, in het weiland?

Geef antwoord; wie bent u? Wat doet u daar, bloemen plukken? *Ze loopt naar een heuveltje.*

fantasio *zit, verkleed als nar, met bochel en pruik* Ik ben een brave bloemenplukker die uw mooie ogen goedemorgen wenst.

elsbeth Wat betekenen die vreemde kleren? Wie bent u dat u onder die grote pruik een man bespot van wie ik hield? Studeert u voor nar?

fantasio Als het Uwe Doorluchtigheid behaagt, ik ben de nieuwe nar van de koning; de hofmeester heeft me vriendelijk ontvangen; ik ben voorgesteld aan de kamerheer; de koksjongens beschermen me sinds gisteravond en bescheiden pluk ik bloemen en wacht tot ik de geest krijg.

elsbeth Ik betwijfel of u die bloem ooit zult plukken.

fantasio Waarom? Een oude man kan net zo goed de geest krijgen als een jong meisje. Het is soms heel lastig een geestige typering van een grove grap te onderscheiden! Veel praten, dat is de hoofdzaak; de slechtste schutter kan een vlieg vangen, als hij zevenhonderdtachtig schoten in een minuut lost, kan hij net zo goed de roos raken als de beste die maar één of twee keer goed mikt. Ik vraag alleen om fatsoenlijk te worden gevoed naar de maat van mijn buik, en ik zal in de zon naar mijn schaduw kijken om te zien of mijn pruik al groeit.

elsbeth En daarom zit u hier in de afgestroopte huid van Sint-Jan. U hebt gelijk dat u over uw schaduw praat: want zolang u dit kostuum heeft, zal dat, geloof ik, altijd meer op hem lijken dan u.

fantasio Ik maak op dit moment een treurdicht dat over mijn lot zal beslissen.

elsbeth Op wat voor manier?

fantasio Het zal onmiskenbaar bewijzen dat ik de eerste mens op aarde ben, of anders zal het zo goed als waardeloos zijn. Ik ben bezig met het overhoop halen van het heelal om er een naamdicht van te maken; de maan, de zon en de sterren vechten om mijn verzen binnen te komen; als schooljongens bij de deur voor het theater van het melodrama.

elsbeth Arme jongen! Waar ben je aan begonnen! Zoveel keer per uur geestig willen zijn! Heb je geen armen, geen benen, en zou je niet beter de aarde omploegen dan je eigen hersens?

fantasio Arme kleine! Waar bent u aan begonnen! Met een malloot trouwen die u nog nooit hebt gezien! – Hebt u geen hart, geen hoofd, en zou u niet beter uw kleren verkopen dan uw lichaam?

elsbeth Brutaal, mijnheer de nieuwkomer!

fantasio Alstublieft, hoe noemt u die bloem daar?

elsbeth Een tulp. Wat wil je aantonen?

fantasio Een rode tulp of een blauwe tulp?

elsbeth Blauw, lijkt mij.

fantasio Helemaal niet, het is een rode tulp.

elsbeth Wil je een oud gezegde in een nieuw jasje steken? Het is niet nodig te zeggen dat over smaak en kleur niet valt te twisten.

fantasio Ik betwist niets; ik zeg dat die tulp een rode tulp is, en tegelijkertijd geef ik toe dat ze blauw is.

elsbeth En hoe heb je dat geregeld?

fantasio Net als uw huwelijksovereenkomst. Wie onder de zon weet of hij rood of blauw geboren is? De tulpen zelf weten van niets. De hoveniers en notarissen maken zulke buitengewone verbintenissen dat appels pompoenen worden, en dat distels uit de bek van een ezel op de zilveren schaal van een bisschop in de saus verzuipen. Die tulp kon er van uitgaan dat ze rood was; maar men heeft haar getrouwd en ze is helemaal verbaasd dat ze blauw is: zo verandert de hele wereld in de handen van de mens; en arme vrouwe natuur lacht zichzelf soms hartelijk uit als ze in haar meren en zeeën haar eeuwige maskerade gespiegeld ziet. Dacht u dat het naar rozen rook in het paradijs van Mozes? Het rook er alleen naar groen gras. De roos is een dochter van de beschaving; ze is een markiezin zoals u en ik.

elsbeth De bleke bloem van de meidoorn kan roze worden, en een distel kan een artisjok worden, maar een bloem kan niet een andere bloem worden: dus wat betekent dat voor de natuur? We kunnen haar niet veranderen, we versieren haar, of we doden haar. Het zwakste viooltje zou liever sterven dan toe te laten dat iemand op een kunstmatige manier de vorm van haar meeldraden verandert.

fantasio Daarom hecht ik ook meer aan een viooltje dan aan een koningsdochter.

elsbeth Zelfs narren hebben niet het recht bepaalde zaken te bespotten; wees voorzichtig. Als je de conversatie met mijn gouvernante hebt afgeluisterd, pas op je oren.

fantasio Niet op mijn oren, maar op mijn tong; u zinspeelt op het verkeerde zintuig; uw uitdrukkingen hebben zo geen zin.

elsbeth Geen woordspelingen, als je je geld wilt verdienen, en vergelijk mij niet met tulpen, als je niet iets anders wilt verdienen.

fantasio Wie weet? Een woordspeling biedt vaak troost bij verdriet; en spelen met woorden is een middel om gedachten te ontregelen, handelingen, en mensen. Alles hier beneden is een woordspeling en het is net zo moeilijk om de uitdrukking van een vierjarig kind te begrijpen als de wartaal van drie moderne toneelstukken.

elsbeth Je wekt de indruk de wereld te bekijken door een nogal veranderlijk prisma.

fantasio Iedereen draagt zijn eigen bril; maar niemand weet precies welke kleur de glazen hebben. Wie zal met zekerheid kunnen zeggen of ik gelukkig ben of ongelukkig, goed of slecht, triest of vrolijk, dom of geestig?

elsbeth In ieder geval ben je lelijk, dat is zeker.

fantasio Niet zekerder dan uw schoonheid. Daar komt uw vader met uw aanstaande echtgenoot. Wie weet zeker of u met hem trouwen zal?

Hij gaat af.

elsbeth Aangezien ik een ontmoeting met de prins van Mantua zeker niet kan voorkomen, kan ik hem maar beter tegemoet gaan.

De koning, Marinoni in het kostuum van de prins en de prins gekleed als adjudant, komen op.

koning Prins, dit is mijn dochter. Vergeef haar haar tuinbroek; u bent hier bij een gewone burger die over andere burgers regeert, en onze omgangsvormen zijn even ruimhartig voor onszelf als voor hen.

marinoni Staat u mij toe deze charmante hand te kussen, mevrouw, als dat niet een te groot voorrecht is voor mijn lippen.

elsbeth Uwe Hoogheid zal mij moeten verontschuldigen omdat ik terug ga naar het paleis. Ik zal Uwe Hoogheid, denk ik, op meer gepaste wijze kunnen begroeten bij de voorstelling vanavond.

Ze gaat weg.

prins De prinses heeft gelijk; wat een goddelijke terughoudendheid.

koning *tegen Marinoni* Wie is toch die adjudant die u volgt als uw schaduw? Het is toch onuitstaanbaar dat hij continu onzinnige opmerkingen maakt bij alles wat we zeggen. Ik verzoek u, stuur hem weg.

Marinoni fluistert tegen de prins.

prins *tegen Marinoni* Het was een goede zet van jou om hem over te halen mij weg te sturen, ik ga proberen de prinses te ontmoeten en haar met een paar delicate woorden te raken, zonder iets te laten merken.

Hij gaat af.

koning Die adjudant is een imbeciel, vriend; wat moet u met zo'n man?

marinoni Hum! Hum! Laten we nog een paar stappen naar voren zetten, als Uwe Majesteit het toestaat; ik geloof dat ik een bijzonder charmant prieeltje waarneem in de bosjes daar.

Ze gaan af.

Tweede bedrijf — tweede scène

een ander deel van de tuin

prins *komt op* Mijn vermomming is uitstekend geslaagd; ik observeer, en ik maak me geliefd. Tot hier gaat alles geheel naar wens; haar vader lijkt me een groot koning, hoewel wat aan de familiale kant, en het zou me verbazen als ik niet meteen in de smaak ben gevallen. Daar gaat de prinses terug naar het paleis; het toeval moedigt me op een uitzonderlijke manier aan. *Elsbeth komt op; de prins spreekt haar aan.* Hoogheid, sta een trouwe dienaar van uw aanstaande echtgenoot toe u de oprechte felicitaties aan te bieden die zijn nederig en toegewijd hart bij uw aanblik niet kan bedwingen. Gelukkig de groten der aarde! Zij kunnen u trouwen; ikzelf kan dat niet, het is voor mij absoluut onmogelijk; mijn afkomst is obscuur; ik heb niets meer dan een afschrikwekkende naam bij de vijand; maar onder dit bescheiden uniform klopt een puur en onbevlekt hart; ik ben een arme soldaat van top tot teen doorzeefd met kogels; ik heb geen cent; ik ben eenzaam en verbannen van mijn geboortegrond, net als uit mijn hemelse vaderland, dat wil zeggen het paradijs van mijn dromen; ik heb geen vrouwenhart om aan mijn hart te drukken; ik ben vervloekt en zwijg.

elsbeth Wat wilt u van me, beste man? Bent u gek, of vraagt u om een aalmoes?

prins Wat is het moeilijk woorden te vinden om uit te drukken wat ik voel! Ik zag u helemaal alleen voorbij lopen op dit paadje; ik meende dat het mijn plicht was me voor uw voeten te werpen, en u mijn gezelschap aan te bieden tot aan de geheime deur.

elsbeth Ik ben u zeer verplicht; als u mij van dienst wilt zijn, laat me dan met rust.

Ze gaat af.

prins *alleen* Zou ik er verkeerd aan gedaan hebben haar zo te benaderen? Het moest wel, omdat ik het plan had haar te verleiden in dit zogenaamde kostuum. Ja, het was goed haar zo te benaderen. Desalniettemin heeft ze me op een onaangename manier antwoord gegeven. Ik had misschien niet zo opgewonden moeten praten. Het moest echter wel, want het huwelijk is zo goed als zeker en ik word geacht Marinoni, die mij vervangt, van de troon te stoten. Ik had alle reden om zo opgewonden te praten. Maar haar antwoord blijft onaangenaam. Zou ze een koud en vals hart hebben? Het zou goed zijn de zaak eens grondig te onderzoeken.

Hij vertrekt.

een zijkamer

fantasio *liggend op een tapijt* Het is helemaal niet slecht om nar te zijn! Ik was dronken, geloof ik, gisteravond, toen ik dit kostuum aantrok en me aanbod in het paleis, maar eerlijk, mijn gezond verstand zou me nooit tot iets geïnspireerd hebben dat zo waardevol is als deze krankzinnige actie. Ik kom aan, en hier ben ik dan, onthaald, omhelsd, en opgenomen, en wat nog beter is, vergeten. Ik kan in dit paleis gaan en staan alsof ik er al mijn hele leven heb gewoond. Net nog heb ik de koning ontmoet; hij had niet eens de nieuwsgierigheid om me te bekijken; zijn nar was dood en iemand zei: 'Sire, hier is een andere'. Bewonderenswaardig! God zij dank, ik hoef mijn hersens niet meer te gebruiken, ik kan alle mogelijke nonsens verkopen en niemand zegt iets om het te verhinderen; ik ben één van de huisdieren van de koning van Beieren, en zolang ik mijn bochel en mijn pruik draag, mag ik hier, als ik dat wil, blijven leven tot aan mijn dood tussen een patrijshond en een parelhoen. Tot die tijd kunnen mijn schuldeisers hun neus tegen mijn deur stoten zo vaak ze maar willen. Onder deze pruik ben ik net zo veilig als in West-Indië.

Is dat niet de prinses die ik door de ruit zie, in de kamer hiernaast? Zij fatsoeneert haar bruidssluier; twee grote tranen lopen over haar wangen; kijk, één ervan maakt zich los en valt als een parel op haar borst. Arme kleine! Ik heb vanochtend het gesprek met haar gouvernante gehoord; echt waar, het was bij toeval; ik zat in het gras, mijn enige streven was slapen. Nu staat ze daar en huilt en heeft er geen erg in dat ik haar weer zie. Ah! Als ik een leerling in de retorica was, hoe diep zou ik nagedacht hebben over deze gekroonde ellende, over dit arme schaap dat met een roze strik om haar hals naar de slachtbank wordt gebracht! Dit meisje is ongetwijfeld romantisch; het is wreed om een man te trouwen die ze niet kent. Maar ze offert zich in stilte op. Wat is het toeval onberekenbaar! Ik moest me dus bezatten, de begrafenisstoet van Sint-Jan tegenkomen, zijn pak en plaats innemen, en uiteindelijk de grootste dwaasheid ter wereld begaan, om hier, door deze ruit, twee tranen te zien vallen, de enige twee tranen die dit kind op haar droevige bruidssluier zal vergieten!

Hij gaat weg.

Tweede bedrijf — vierde scène

een laan in de tuin

Prins, Marinoni

prins Je bent een idioot kolonel.

marinoni Uwe Hoogheid, uw mening over mijn rol berust op de meest pijnlijke vergissing.

prins Je bent oerstom. Had je dit niet kunnen verhinderen? Ik vertrouw je het meest geniale plan toe dat sinds een ontelbaar aantal jaren is ontstaan en jij, mijn beste vriend, mijn trouwste dienaar, jij stapelt stommititeit op stommititeit. Nee, nee, je hebt mooi praten, het is onvergeeflijk.

marinoni Hoe kan ik verhinderen dat Uwe Hoogheid zich de rottigheid aantrekt die het noodzakelijk gevolg is van de rol die u vooronderstelt te spelen? U beveelt me uw naam aan te nemen en me te gedragen als een echte prins van Mantua. Kan ik verhinderen dat de koning van Beieren mijn adjudant beledigt? U had zich niet met onze zaken moeten bemoeien.

prins Ik mocht willen dat een schurk als jij zich eens bemoeide met het geven van bevelen.

marinoni Let op, Hoogheid, ik moet of prins zijn of ik moet adjudant zijn. Ik handel op uw bevel.

prins Mij in aanwezigheid van het hele hof zeggen dat ik impertinent ben, omdat ik de hand van de prinses wilde kussen! Ik sta op het punt hem de oorlog te verklaren en naar mijn rijk terug te keren om me aan het hoofd van mijn legers te stellen.

marinoni Bedenk toch, Hoogheid, dat het een belediging was aan het adres van de adjudant en niet aan het adres van de prins. U denkt toch niet dat men u in deze vermomming respecteert?

prins Genoeg. Geef mijn kleren terug.

marinoni *doet zijn jas uit* Als mijn vorst het eist, ben ik bereid voor hem te sterven.

prins Ik weet echt niet wat ik moet beslissen. Aan de ene kant ben ik furieus door dat wat mij overkomt; en aan de andere kant, ben ik zwaar teleurgesteld als ik mijn plan moet laten varen. De prinses lijkt de dubbelzinnige woorden waarmee ik haar blijf achtervolgen niet onverschillig te beantwoorden. Al twee of drie keer is het me gelukt haar ongelooflijke dingen in het oor te fluisteren. Kom, laten we erover nadenken.

marinoni *houdt de jas vast* Wat moet ik doen, Hoogheid?

prins Trek maar weer aan, trek maar weer aan, en terug naar het paleis. *Zij gaan weg.*

Tweede bedrijf — vijfde scène

Prinses Elsbeth, de koning

koning Mijn meisje, je moet eerlijk antwoorden op mijn vraag: bevalt dit huwelijk je niet?

elsbeth Het is aan u, Sire, zelf te antwoorden. Het bevalt mij, als het u bevalt; het bevalt mij niet als het u niet bevalt.

koning De prins leek mij een doodgewone man; dus het is moeilijk iets over hem te zeggen.

Alleen de idiotie van zijn adjudant staat hem in de weg, naar mijn idee. Wat hemzelf betreft, het is misschien wel een goede prins, maar het is geen groot man. Er is niets in hem dat me afstoot of aantrekt. Wat kan ik er verder over zeggen? Het vrouwenhart heeft geheimen die ik niet kan kennen; vrouwen kiezen soms zulke vreemde helden, ze raken zo bevangen door één of twee aspecten van een man aan wie ze worden voorgesteld, dat het onmogelijk voor ze is zelf te oordelen, zolang ze niet worden geleid naar een duidelijk concreet standpunt. Zeg me dus ondubbelzinnig wat je van je verloofde denkt.

elsbeth Ik denk dat hij de prins van Mantua is, en dat als ik niet met hem trouw de oorlog tussen u en hem morgen weer zal beginnen.

koning Dat is zeker, mijn kind.

elsbeth Ik denk dus dat ik met hem trouwen zal, en dat de oorlog zal eindigen.

koning Moge de zegeningen van mijn volk je in mijn naam danken! O, lief meisje van mij!

Deze verbintenis zal mij gelukkig maken; maar ik zou in jouw mooie blauwe ogen niet deze droefheid willen zien die je berusting tegenspreekt. Denk er nog een paar dagen over na.

Hij gaat af.

Fantasio op

elsbeth Ben jij daar, arme jongen? En, hoe bevalt het je hier?

fantasio Als een vogel in vrijheid.

elsbeth Als een vogel in een kooi zou een beter antwoord zijn geweest. Dit paleis is dan wel een tamelijk mooie, toch is het er één.

fantasio De afmetingen van een paleis of van een kamer maken de mens niet meer of minder vrij. Het lichaam beweegt zich waar het mogelijk is; de verbeelding slaat soms haar vleugels uit zo wijd als de hemel, in een cel zo groot als een hand.

elsbeth Dus jij bent een gelukkige nar?

fantasio Heel gelukkig. Ik praat met kleine hondjes en de jongens van de keuken. Er is een mopshondje niet groter dan zó in de keuken die me zulke opwindende dingen heeft verteld.

elsbeth In welke taal?

fantasio In een hele zuivere stijl. In het tijdsbestek van een jaar zou hij niet één grammaticale fout maken.

elsbeth Zou ik een paar woorden mogen horen in die stijl?

fantasio Ik zou het eerlijk gezegd liever niet willen; het is een nogal eigenaardige taal. Alleen mopshondjes spreken hem, en bomen en graankorrels kennen hem ook, maar koningsdochters kennen hem niet. Wanneer is de bruiloft?

elsbeth Binnen een paar dagen is alles afgelopen.

fantasio Dat wil zeggen, dan begint alles.

Ik ben van plan u een zelfgemaakt cadeau te geven.

elsbeth Wat voor cadeau? Ik ben nieuws-gierig.

fantasio Ik wil u een leuk klein opgezet sijsje geven, dat zingt als een nachtegaal.

elsbeth Hoe kan hij zingen, als hij is opgezet?

fantasio Hij zingt fenomenaal.

elsbeth Echt waar, jij bespot mij met een zeldzame hardnekkigheid.

fantasio Helemaal niet. Mijn sijsje heeft een klein orgeltje in zijn buik. Je drukt heel zacht op een kleine veer onder zijn linkerpoot en dan zingt hij alle nieuwe opera's precies zoals mademoiselle Grisi.

elsbeth Dat is een uitvinding van jou, waarschijnlijk?

fantasio Helemaal niet. Het is een hofsijje; er zijn veel kleine meisjes heel goed opgevoed, die zich niet anders gedragen dan hij. Onder hun linkerarm zit een kleine veer, een mooie kleine veer bezet met diamantjes, als het horloge van een petit-maître. De gouverneur of gouvernante windt de veer op, en onmiddellijk ziet u de lippen een stralende glimlach vormen; een verrukkelijke waterval van honingzoete woorden komt met het zachtste gemurmel naar buiten, en alle sociale conventies beginnen meteen als lichte nimfen op hun tenen rondom de prachtige fontein te trippelen: de verloofde opent stomverbaasd zijn ogen: het publiek fluistert welwillend, en de vader, heimelijk voldaan, kijkt met trots naar de gouden gespen op zijn schoenen.

elsbeth Je lijkt nogal graag op bepaalde onderwerpen terug te komen. Zeg eens, nar, wat hebben die arme jonge meisjes jou aangedaan, dat jij zo graag de spot met hen drijft. Kan jij dan voor geen enkele verplichting respect opbrengen?

fantasio Ik heb groot respect voor het lelijke; daarom heb ik ook zo'n diep respect voor mijzelf.

elsbeth Het lijkt soms alsof je meer weet dan je zegt. Waar kom je toch vandaan, en wie ben je, dat je in die ene dag dat je hier bent, al in geheimen weet door te dringen die zelfs prinses nooit zouden vermoeden? Zijn jouw dwaasheden voor mij bestemd, of zeg je maar wat op goed geluk?

fantasio Op goed geluk; ik zeg heel veel op goed geluk; het is mijn trouwste vriend.

elsbeth Het lijkt er inderdaad op dat jij dingen hebt ontdekt die je niet zou moeten weten. Ik zou bijna geloven dat je mij bespioneert.

fantasio God mag het weten. Wat kan het u schelen?

elsbeth Meer dan jij bedenken kunt. Toen ik daarnet in deze kamer mijn sluier omdeed, hoorde ik plotseling iemand lopen achter het wandtapijt. Ik moet me sterk vergissen als jij het niet was die daar liep.

fantasio Ik verzeker u dat dit tussen mij en uw zakdoek blijft. Ik ben minder indiscreet dan ik nieuwsgierig ben. Welk plezier zou uw verdriet mij kunnen doen? Welk verdriet zou uw plezier mij kunnen doen? Dit bent u en dat ben ik. U bent dit en ik ben dat. U bent jong en ik ben oud; mooi, en ik ben lelijk; rijk, en ik ben arm. U ziet toch dat er geen enkel verband tussen ons is. Wat kan het u schelen dat het toeval onderweg twee wielen heeft samengebracht die niet dezelfde route volgen, en die niet dezelfde sporen achterlaten, in hetzelfde stof. Is het mijn schuld dat één van uw tranen, terwijl ik sliep, op mijn wang is gevallen?

elsbeth Je praat tegen me in de gedaante van een man van wie ik hield, daarom luister ik naar je ondanks mijzelf. Mijn ogen denken Sint-Jan te zien; maar misschien ben jij niets anders dan een spion?

fantasio En wat zou dat mij opleveren? Als het waar zou zijn dat uw huwelijk u een paar tranen kost, en als ik dat bij toeval had vernomen, wat zou ik er dan bij winnen het rond te vertellen? Ik zou er geen pistool voor krijgen en u zouden ze niet in een donker hok stoppen. Ik begrijp heel goed dat het vervelend moet zijn om met de prins van Mantua te trouwen. Maar uiteindelijk gaat het mij niet aan. Morgen of overmorgen zult u naar Mantua vertrokken zijn in uw bruidsjurk en ik zal nog steeds op dit krukje zitten in mijn oude broek. Waarom zou ik wrok koesteren? Ik heb geen reden om naar uw dood te verlangen; u heeft me nooit geld geleend.

elsbeth Maar als het toeval je heeft laten zien wat niemand van mij weten mag, moet ik je dan op straat zetten, uit angst voor een nieuw incident?

fantasio Vergelijkt u mij nou met een vertrouweling uit een tragedie, en bent u bang dat ik declamerend uw schaduw achtervolg? Alstublieft, jaag me niet weg. Ik amuseer me goed hier. Hé, daar komt uw gouvernante met haar zakken vol geheimen. Om te bewijzen dat ik haar niet af zal luisteren ga ik naar de bijkeuken om de vleugel van de regensnip op te eten die de hofmeester voor zijn vrouw opzij heeft gelegd.

Hij gaat af.

gouvernante *komt binnen* Weet je het al, mijn lieve Elsbeth, iets verschrikkelijks!

elsbeth Wat wil je zeggen? Je beeft helemaal.

gouvernante De prins is niet de prins, en de adjudant ook niet. Het is een echt sprookje.

elsbeth Wat voor verwarrende intrige maak je er nu weer van?

gouvernante Ssst! Ssst! Eén van de officieren van de prins zelf heeft het me net verteld. De prins van Mantua is een echte Almagiva; hij heeft zich vermomd, en zich tussen zijn adjudanten verscholen; hij heeft ongetwijfeld geprobeerd u te ontmoeten en te leren kennen op een sprookjesachtige manier. Hij is vermomd, de eerbiedwaardige heer, hij is vermomd als Lindor; diegene die aan u is voorgesteld als uw toekomstige echtgenoot is maar een adjudant die Marinoni heet.

elsbeth Dat is onmogelijk!

gouvernante Dat is zeker, het is duizendmaal zeker. De eerbiedwaardige man is vermomd, het is onmogelijk hem te herkennen; het is iets buitengewoons.

elsbeth En je hebt dat van een officier, zeg je?

gouvernante Van een officier van de prins. U kunt het hem zelf vragen.

elsbeth En heeft hij jou tussen de adjudanten niet de echte prins van Mantua aangewezen?

gouvernante Stelt u zich voor, hij stond zo te trillen, de arme man, van wat hij mij vertelde. Hij heeft mij zijn geheim alleen toevertrouwd omdat hij u een plezier wilde doen en wist dat ik u zou waarschuwen. Wat Marinoni betreft, dat is zeker; maar wie de echte prins is, heeft hij mij niet aangewezen.

elsbeth Dit geeft me iets om over na te denken, als het waar is. Kom, breng me deze officier.
Een page komt op.

gouvernante Wat is er, Flamel? Je lijkt wel buiten adem.

page Ah! Mevrouw! Het is om je dood te lachen. Ik durf het niet in bijzijn van Uwe Hoogheid te zeggen.

elsbeth Zeg op: wat is er nog meer voor nieuws?

page Op het moment dat de prins van Mantua aan het hoofd van zijn gevolg te paard de binnenplaats op reed, vloog zijn pruik plotseling de lucht in en verdween.

elsbeth Waarom dan? Wat een geklungel!

page Mevrouw, ik mag sterven als het niet de waarheid is. De pruik vloog de lucht in aan een vishaak. Wij hebben hem in de bijkeuken teruggevonden naast een gebroken fles; niemand weet wie deze grap heeft uitgehaald. Maar de hertog is op z'n zachtst gezegd furieus, en hij heeft gezworen dat als de dader niet de doodstraf krijgt, hij de koning uw vader de oorlog zal verklaren en alles te vuur en te zwaard zal verwoesten.

elsbeth Kom naar het hele verhaal luisteren, mijn lieve. Mijn ernst begint me in de steek te laten. *nog een page op* Eh goed, wat is het nieuws?

page Mevrouw, de nar van de koning zit in de gevangenis, het is de nar die de pruik van de prins eraf heeft getrokken.

elsbeth De nar zit in de gevangenis? En op bevel van de prins?

page Ja, Hoogheid.

elsbeth Kom, lieve moeder, ik moet met je praten.

Zij gaat af met de gouvernante.

Prins, Marinoni

prins Nee, nee, laat mij mezelf ontmaskeren. Het wordt tijd dat ik losbarst. Dit gaat zo maar niet! Te vuur en te zwaard! Een koninklijke pruik aan een vishaak! Zijn we bij de barbaren, in de woestenij van Siberië? Bestaat er nog zoiets als beschaving en fatsoen onder de zon? Ik sta te schuimenbekken van woede, en mijn ogen puilen uit mijn kop.

marinoni U verliest alles door dit geweld.

prins En deze vader, deze koning van Beieren, deze vorst geprezen in alle almanakken van het afgelopen jaar! Deze man die zo'n fatsoenlijk voorkomen heeft, die zich zo weloverwogen uitdrukt, begint te lachen als hij de pruik van zijn schoonzoon door de lucht ziet vliegen! Want uiteindelijk, Marinoni, moet ik toegeven dat het jouw pruik was die werd afgerukt. Maar is het niet nog altijd die van de prins van Mantua, omdat hij het is die men denkt te zien in jou? Als ik eraan denk dat ik het geweest had kunnen zijn, in levende lijve, dat mijn pruik misschien... Ah! Er is een voorzienigheid; toen God mij plotseling het idee ingaf om me te verkleden; toen die gedachte door mijn hoofd flitste: 'Ik moet me verkleden', had het lot deze fatale gebeurtenis al voorzien. En zo heeft hij het hoofd dat mijn volk regeert gered van de ondraaglijkste belediging. Maar, mijn hemel, alles is uitgekomen! Te lang heb ik mijn waardigheid verloochend. Omdat de goddelijke en menselijke majesteiten meedogenloos ontheiligd en verscheurd worden, omdat de mensen geen besef meer hebben van goed en kwaad, omdat de koning van een paar duizend mensen in lachen uitbarst als een stalknecht bij het zien van een pruik, Marinoni, wil ik mijn kleren terug.

marinoni *trekt de jas uit* Als mijn vorst het beveelt, ben ik bereid duizend martelingen voor hem te ondergaan.

prins Je toewijding is mij bekend. Kom, ik ga de koning eens flink de waarheid zeggen.

marinoni En weigert u dan de hand van de prinses? Want ze heeft wel tijdens het hele diner op niet mis te verstane wijze naar u zitten gluren.

prins Echt waar? Ik verlies me in een afgrond van perplexiteiten. Kom, we gaan naar de koning.

marinoni *houdt de jas in zijn hand* Wat moet er gebeuren, Hoogheid?

prins Trek hem voor dit ogenblik maar weer aan. Straks krijg ik het wel weer van je terug; ze zullen verstijven, als ze mij de toon horen aanslaan die mij past, in dit donkere kostuum.

Ze vertrekken.

Tweede bedrijf — zevende scène

een gevangenis

fantasio *alleen* Ik weet niet of er een voorzienigheid is, maar het is geestig om erin te geloven. Ziehier een arme kleine prinses, die tegen haar zin met een weerzinwekkend beest moest trouwen, een verwaande provinciaal, op wiens hoofd het toeval een kroon heeft laten vallen, zoals de adelaar z'n schildpad op dat van Aeschylus. Alles was voorbereid, de brandende kaarsen, de bepoederde bruidegom, de afgenomen biecht. De arme kleine had de twee charmante tranen van vanochtend weggeveegd. Niets ontbrak behalve twee of drie vervelende preken om de tragedie van haar leven volgens voorschrift te laten verlopen. In dit alles lag het geluk van twee koninkrijken besloten, de rust tussen twee volken; en ik moest zonodig op het idee komen mij te vermommen met een bochel, me opnieuw te gaan bezatten in de bijkeuken van onze goede koning, en een lijntje uit te gooien naar de pruik van zijn dierbare bondgenoot. Echt, als ik dronken ben geloof ik dat ik iets bovenmenselijks heb. Kijk maar, het huwelijk is mislukt en alles staat weer ter discussie. De prins van Mantua eist mijn hoofd, in ruil voor zijn pruik. De koning van Beieren vond die straf wat zwaar, maar de gevangenis goed genoeg. De prins van Mantua is godzijdank zo stom, dat hij zich liever in stukken laat hakken dan in te binden; zo blijft de prinses ongehuwd, tenminste voor deze keer. Als dat geen onderwerp is voor een episch gedicht in twaalf zangen, dan ken ik mezelf niet meer. Pope en Boileau hebben prachtige verzen geschreven over onderwerpen van minder belang. Ah! Als ik dichter was, hoe zou ik dan die scène schetsen met die door de lucht fladderende pruik! Maar hij die in staat is zulke dingen te maken zal het beneden zijn waardigheid achten ze op te schrijven. En zo zal het voorbijgaan aan het nageslacht. *Hij valt in slaap.*

Elsbeth en haar gouvernante komen op, een lamp in de hand.

elsbeth Hij slaapt; doe de deur zachtjes dicht.

gouvernante Ziet u, er is geen twijfel mogelijk. Hij heeft zijn pruik afgenomen; op hetzelfde moment is zijn mismaaktheid verdwenen; daar ligt hij zoals hij is; zoals zijn volk hem ziet op zijn zegewagen; het is de edele prins van Mantua.

elsbeth Ja, hij is het; mijn nieuwsgierigheid is bevredigd. Ik wilde zijn gezicht zien en meer niet; laat mij me over hem heen buigen. *Zij neemt de lamp.* Psyche, pas op, geen olie morsen.

gouvernante Hij is mooi als een echte Jezus.

elsbeth Waarom heb je me zoveel romans en sprookjes te lezen gegeven? Waarom heb je in mijn arme gedachtenwereld zoveel vreemde en mysterieuze bloemen gezaaid?

gouvernante Wat doet u toch opgewonden, zo op de punten van uw teentjes!

elsbeth Hij wordt wakker; laten we gaan.

fantasio *ontwakend* Is dit een droom? Ik heb een stukje van een witte jurk vast.

elsbeth Laat me los; laat me gaan.

fantasio U bent het, prinses! Als u de nar van de koning soms op deze goddelijke manier genade komt schenken, laat me mijn bochel en mijn pruik weer opzetten; het is zo gebeurd.

gouvernante Ah! Prins, het staat u slecht ons zo te bedriegen. Doet u dat pak niet meer aan; we weten alles.

fantasio Prins! Waar ziet u die?

gouvernante Waar is dat verbergen goed voor?

fantasio Ik verberg helemaal niets; door welk toeval noemt u mij prins?

gouvernante Ik ken mijn plichten tegenover Uwe Hoogheid.

fantasio Mevrouw, ik verzoek u mij de woorden van deze fatsoenlijke dame uit te leggen. Is dit serieus één of andere extra-vagante vergissing, of ben ik het onderwerp van spot?

elsbeth Waarom vraagt u dat, als u zelf degene bent die spot?

fantasio Ben ik dan toevallig een prins? Wordt er hier enige verdenking aangaande de eer van mijn moeder gekoesterd?

elsbeth Wie bent u, als u de prins van Mantua niet bent?

fantasio Mijn naam is Fantasio; ik ben een burger van München. *Hij laat haar een brief zien.*

elsbeth Een burger van München! En waarom heeft u zich dan verkleed? Wat doet u hier?

fantasio Mevrouw, ik smeed u mij te verontschuldigen. *Hij valt op zijn knieën.*

elsbeth Wat betekent dat? Sta op, man, en ga weg hier. Ik schenk u gratie voor een straf die u misschien wel verdient. Wie heeft u tot deze daad aangezet?

fantasio Ik kan niets zeggen over het motief dat me hier heeft gebracht.

elsbeth U kunt het niet zeggen? En toch wil ik het weten.

fantasio Vergeef me, ik durf het niet te bekennen.

gouvernante Laten we gaan, Elsbeth; stelt u zich niet bloot aan die u onwaardige praatjes. Deze man is een dief, of een schoft die zo de liefde aan gaat roeren.

elsbeth Ik wil de reden weten waarom u dit kostuum hebt aangetrokken.

fantasio Ik smeed u, spaar me.

elsbeth Nee, nee! Spreek, of deze deur blijft tien jaar voor u dicht.

fantasio Mevrouw, ik zit tot over mijn oren in de schulden; mijn schuldeisers hebben een arrestatiebevel tegen mij laten uitvaardigen; terwijl ik met u praat worden mijn meubels

verkocht en als ik niet in deze gevangenis zat, zou ik in een andere zitten. Ze zijn me komen arresteren gisteravond; niet wetende waar ik de nacht moest doorbrengen, noch hoe te ontkomen aan de achtervolgingen van de deurwaarders, kwam ik op het idee dit kostuum aan te trekken en mijn toevlucht te zoeken aan de voeten van de koning; als u mij de vrijheid teruggeeft word ik in mijn kraag gegrepen; mijn oom is een vrek die op aardappels en radijs leeft en die mij van honger laat sterven in de kroegen van het koninkrijk. Als u het weten wilt, ik moet twintigduizend kronen hebben.

elsbeth Is dat allemaal waar?

fantasio Als ik lieg, betaal ik ze terug.

Het geluid van paarden

gouvernante Er komen paarden voorbij; het is de koning zelf. Kon ik maar een page een teken geven! *Zij roept door het raam.* Hola! Flamel, waar gaan jullie toch naartoe?

page *buiten* De prins van Mantua vertrekt.

gouvernante De prins van Mantua!

page Ja, de oorlog is verklaard. Er was een vreselijke scène tussen hem en de koning ten overstaan van het hele hof en het huwelijk van de prinses is verbroken.

elsbeth Hoort u dat, mijnheer Fantasio? Door u is mijn huwelijk mislukt.

gouvernante Lieve hemel! De prins van Mantua gaat weg en ik heb hem nog niet gezien!

elsbeth Wat een ramp, de oorlog is verklaard!

fantasio Noemt u dat een ramp, Hoogheid? Hebt u liever een echtgenoot die het opneemt voor zijn pruik? Eh! Mevrouw, als de oorlog verklaard is weten we wat we met onze handen moeten doen; de leeglopers op straat zullen een uniform aantrekken; ikzelf zal mijn jachtgeweer oppakken, als het tenminste niet verkocht is. We gaan een tocht naar Italië maken, en als u ooit in Mantua aankomt, zal u een ware koningin zijn zonder dat daar andere kaarsen voor nodig zijn geweest dan onze zwaarden.

elsbeth Fantasio, wil je de nar van mijn vader bijven? Ik betaal je die twintigduizend kronen.

fantasio Ik zou het met heel mijn hart willen; maar eerlijk, als ik gedwongen werd, zou ik op een dag uit het raam springen, om mezelf te bevrijden.

elsbeth Waarom? Je ziet dat Sint-Jan dood is; we hebben absoluut een nar nodig.

fantasio Ik hou meer van dit beroep dan van ieder ander, maar ik ben niet in staat een beroep uit te oefenen. Als u vindt dat het twintigduizend kronen waard is om van de prins van Mantua bevrijd te zijn, geef ze me, en betaal mijn schulden niet. Een edelman als ik kan het zich niet permitteren om zonder schulden te zitten.

elsbeth Eh goed! Ik geef ze je; maar neem de sleutel van mijn tuin: en op de dag dat je er genoeg van hebt om door je schuldeisers achtervolgd te worden, kom je hier dan verbergen tussen de korenbloemen waar ik je vanochtend heb gevonden; zorg dat je je pruik en je

bontgekleurde pak draagt; vertoon je nooit zonder je mismaakte figuur en die zilveren belletjes, want zo vind ik jou leuk: dan ben je mijn nar zolang je het leuk vindt om dat te zijn en daarna hou je je bezig met je eigen zaken. Nu kun je gaan, de deur staat open.

gouvernante Is het mogelijk dat de prins van Mantua vertrokken is zonder dat ik hem heb gezien?

De voorstelling *Fantasio* werd door 't Barre Land voor het eerst gespeeld op 24 november 2010 in de Snijzaal, Utrecht

spel: Margijn Bosch en Anouk Driessen

vertaling: Margijn Bosch, Anouk Driessen, Sanneke van Hassel

www.barreland.nl

Alfred de Musset (Parijs, 1810 –1857) was een Frans romantisch dichter, toneel- en romanschrijver.

Toneelwerk o.a.

La Nuit vénitienne ou Les Noces de Laurette – 1830

Contes d'Espagne et d'Italie – 1830

La coupe et les lèvres – 1831

Un spectacle dans un fauteuil – 1832

A quoi rêvent les jeunes filles – 1832

Lorenzaccio – 1833

Les caprices de Marianne – 1833

Rolla – 1833

André del Sarto – 1833

Fantasio – 1834

On ne badine pas avec l'amour – 1834

Une nuit vénitienne – 1834

Perdican – 1834

Camille et Perdican – 1834

Le Chandelier – 1835

Il ne faut jurer de rien – 1836

Lettre à M. de Lamartine – 1836

Faire sans dire – 1836

La nuit d'août – 1836

La confession d'un enfant du siècle – 1836

Un caprice – 1837

Les deux maîtresses – 1840

Tristesse – 1840

Une soirée perdue – 1840

Il faut qu'une porte soit ouverte ou fermée – 1845

On ne saurait penser à tout – 1849

La mouche – 1853